

DÁNÉL MÓNIKA

Fából kő tábla

Kulturális (meg)érintések Juhász R. József
Szedd szét! című kötete kapcsán

Juhász R. József korábbi a *Korszerű szendvics* (1998), a *van még szalámi!* (1992) és a *Képben vagy?* (2006) című kötetekben kirajzolódó mediális széttartás a most megjelent negyedik kötetben is folytatódni látszik. A feltűnően szép kivitelezésű könyvben egyszerre van jelen a nyelv és a kép médiuma, illetve a kettő egymásrahatása képszerű, asszemblázs, képtárgy (betűszobrok) ekhpraxis (fotóleírás és filmleírás) formájában. A mediális sokszínűséget még egy kotta is bővíti, mintegy a zene médiumnak a felcsendüléseként.

A kötet interpretációjának irányvonalait (ritka módon) nagyon jól összegzi H. Nagy Péter alábbi tájékoztató szövegrészlete: „Az impozáns kiadványban a fotóanyag és a szövegfelület találkozása olyan kompozíciót hoz létre, mely önálló könyvműként értelmezhető. Ennek tengelyében kódként viselkedő struktúrák (pl. tízparancsolat) vizuális megjelenítése áll, ezt a réteget azonban folytonosan keresztezi a szövegek alulretorizált, depoetizált dimenziója vagy a talált szövegtörmelékek montázsa. A kompozíció érdekességét részben éppen ez a villódzás adja, hiszen a befogadó olyan médiumközi térben találja magát, melynek olvashatósága és nézhetősége egyaránt átírhatja egymást. Vagyis a szövegek linearitása és a képek térbelisége összeilleszthető ugyan egy ebben érdekelt olvasatban, de működhetnek az ellentmondás, a meg nem feleltethető diszkurzivitás, az elcsúszás jegyében is. Ez utóbbiból kiindulva világossá válik, hogy a kötet darabjaiból felépülő sorozatok – a cím is utalhat erre – nem valamiféle automatikus összeállásként foghatók fel, hanem a mediális különbségek, az egymást felülíró közegek dimenzióiban létesülnek. Ebből is látható, hogy a *Szedd szét!* című könyv nem pusztán Juhász R. József eddigi életművét gazdagítja, de ráirányítja a figyelmet a kortárs művészet legfontosabb kérdésirányaira, a műalkotások elhelyezkedésének ontológiai dilemmáira is. Nagy valószínűséggel állítható tehát, hogy a kötettel folytatódni fog Juhász R. József teljesítményének kanonizációja, illetve műveinek elmélyültebb befogadása.”¹

Kérdésként adódik, hogyan lehetséges az elmélyültebb befogadás egy mediálisan ilyen sokféle könyvmű esetében. Hiszen a fent említett villódzás, az eltérések folyton kikölkentenek egy-egy éppen sarjadni látszó gondolatmenetből. A cím felszólítása önmegszólításként is hat eképpen, kedves olvasó-néző értelmező szedd szét saját

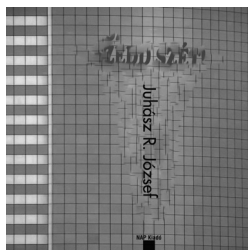
Elhangzott a Magyar Írószövetségben 2009. február 24-én.

1 Az idézett „tájékoztató szöveg” számunk 92. oldalán olvasható. (a szerk. megj.)

előzetes teljességelvű elvárásaidat, ne igyekezz nagy összefüggéseket keresni. A provokatív cím nem adja meg a cselekvés tárgyát, hogy mit is szedj, (szedjünk) szét, csupán a modalitását, hogy ti. mindenképpen tedd. A címlap a tiszta rácsozat és az elfedés, nevezzük homály megjelenítésével a rétegződésből adódó elfedés-megmutatkozás kettősét viszi színre. A cím betűinek fluiditása, roncsoltsága a felszólítás önmaga nyelvisége ellenébe törését jelzi. A betűk kiolvashatósága és eképpen a felszólítás érvényesülése kerül kérdőjel, takarás alá. Vagyis a nyelvi kifejezés – a borítón éppen ömaga szétszedettségét mutatja – nem érvényesülhet felszólító performativitásában egyértelműen. (Úgy is értelmezhető, hogy a nyelv felszólító hangzó funkcionalitása a kép médiuma révén rombolódik, kiolvashatósága egyben látvány-korrekciós művelet is.) Hasonló kettőségként értelmezhető a rácsozat és a betűk viszonya, hogy ti. a rácsozat fedie el a cím betűit, vagy a cím szakítja, szedi szét a rácsozatot. Ezt a dinamikát viszi színre a borító, és a különemúségek egymásnak feszülése mindvégig a kötet meghatározója marad a fent jelzett médiumok egymásra hatása értelmében is, de a különböző kulturális világok, vallások, nyelvek, matériák szintjén is.

A kötetben ugyanis az utazás kulturális lenyomatait fedezhetjük fel, Amerikától a Fülöp szigetekig. És talán ez lehet az átfogó rácsozat, mely a kötet széttartó heterogenitása mögött, illetve benne létrejön. Kiemelten olyan kultúrák említődnek meg, amelyek önmagukban is heterogének, az amerikai (*Amerikai levelek* kötetnyitó ciklusban), a kambodzsai khmer, vagy *Intramuros* kezdeti elszigetelődési vágyának lehetetlenségében szintúgy a keveredési juthat kihangsúlyozódásra. A keresztény kultúrkör többszöri megidézve szétszedettsége a buddhizmus viszonylatában is érvényre juthat. „Az úr betűi kódot formálnak” olvashatjuk a *His Master's Letters* második ciklus egyik versében és a vershez fűzött egyik jegyzet „fejtenéd a kódot de az megfakult” sora pedig tovább gördíti a feladat nehézségét. Talán ezért marad a tízparancsolatból *Kilencparancsolat* (a kötet harmadik ciklusa), illetve a mózesi kőtáblák formáját idéző fakeretben összeolvashatatlan ciril és latin betűk, képtárgyak és nem nyelvi jelentéshordozókként érvényesülnek. A parancsolatok átkódolása az asszamlázs médiumába éppúgy értelmezhető megértési kísérletként, mint érthetlenné változtatásként, ezáltal érvénytelenítésként. A nem-jelentés irányába való törekvést jelzi és egyben a szerző művészi irányultságát is, hogy a magyar nyelvi hagyományból Kassák Lajos kiemelt idézetét helyezi be a kötetébe, betű négyzetként. Csupán rejtvénytyszerű kígyózó olvasásként válhat felismerhetővé, ezt a betűk változatossága is nehezíti. Ismételten a különbségek, a sokféleségek bűvölete nehezen hagyja valamilyen egész létrehozását. Ez esetben Kassák „madarak elnyelték a hangot, a fák azonban tovább énekelnek, ez már az öregedés jele, de nem jelent semmit” utolsó tagmondatának kép médiumában történő, betűket hálóba szervező színreviteleként.

A kötet eddigi három ciklusának széttartó voltát némiképp el-
lensúlyozza az utolsó *Mint akit enyhén megérintett* (*Kambodzsa-
sorozat*) című ciklus. A fotó és képleírásukként ható versek az ösz-
szekapcsolódás, érintkezések lehetőségeit mutatják. A megérin-
tettség etimológiáját is érzékelhetjük, ez ugyanis az érintés köz-
ségéből fakad. És valóban, a fotók a turista fotózással, illetve a kolo-
nializáló tekintettel ellentétben a közelkerülés lenyomataiként lát-
hatók. Számomra egy fény-árnyék vízből kibukkanó kisfiút ábrázó-
ló fotó, illetve az interkulturalitás kódjait eképpen is működtető
haikunak ható „a partot eltörölték / árnyékot csak az idő vet”
ekphrasis tud a leginkább erről a megérintettségről jelölést adni.
Meggfoghatatlanul és eképpen szédszedhetetlenül.

Makett – avagy miért szeretnék operát írni
(szerep)

